

การสร้างความร่วมมือเชิงนโยบาย
เพื่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอย่างยั่งยืน*

POLICY COLLABORATION FOR SUSTAINABLE SMART CITY
DEVELOPMENT

พระครูสันติพนาท¹ และ พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิกุล²

Phrskrusantipanathon¹ and PhrakruPaladsuwatthanabuddhikun²

¹นักวิชาการอิสระ

¹Independent Scholar, Thailand

²วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

²Buddhachinaraj Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: suthepdee55@gmail.com

วันที่รับบทความ : 22 มกราคม 2569; วันแก้ไขบทความ 10 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 13 กุมภาพันธ์ 2569

Received 22 January 2026; Revised 10 February 2026; Accepted 13 February 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การสร้างความร่วมมือเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอย่างยั่งยืน โดยเน้นบทบาทและความสำคัญของกลไกความร่วมมือเชิงนโยบายระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอย่างยั่งยืน สร้างดุลยภาพระหว่างการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมกับการคำนึงถึงคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม นำเสนอแนวทางการสร้างกลไกที่โปร่งใสและมีธรรมาภิบาล เพราะสังคมในยุคปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเมือง จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากรูปแบบเดิมไปสู่แนวทางที่ชาญฉลาดและยั่งยืนยิ่ง แนวคิดเรื่องเมืองอัจฉริยะ จึงถูกนำมาใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการ

Citation:

* พระครูสันติพนาท และ พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิกุล. (2569). การสร้างความร่วมมือเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอย่างยั่งยืน. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาศังคม, 4(1), 908-919.

Phrskrusantipanathon and PhrakruPaladsuwatthanabuddhikun. (2026). Policy Collaboration For Sustainable Smart City Development. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(1), 908-919.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

จัดการปัญหาต่าง ๆ อาทิ ปัญหาการจราจรติดขัด มลพิษทางอากาศ การจัดการพลังงาน และทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และเศรษฐกิจของประชากรผู้อยู่อาศัย การอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้ความสงบสุข ปลอดภัย มีสุขภาพที่ดี แก้ไขปัญหามลพิษ สิ่งแวดล้อม การพัฒนาเมืองอัจฉริยะจะต้องมีการบูรณาการและการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ การพัฒนาที่ขาดการวางแผนอย่างรอบด้าน อาจนำไปสู่ปัญหาใหม่ ๆ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล การละเลยความต้องการของชุมชนดั้งเดิม หรือความไม่สมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต พร้อมกันนี้จะต้องมีการบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ หลักไตรสิกขา 3 เพื่อพัฒนาพฤติกรรม พัฒนาจิตใจ และการพัฒนาความรู้ เพราะการพัฒนาเมืองอัจฉริยะที่ยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยการผสมผสานระหว่างนวัตกรรมทางเทคโนโลยีกับหลักการบริหารจัดการที่ดีและหลักพุทธธรรม เพื่อให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

คำสำคัญ: ความร่วมมือเชิงนโยบาย, เมืองอัจฉริยะ, การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

This academic article aims to analyze the creation of policy cooperation for sustainable smart city development. It emphasizes the role and importance of policy cooperation mechanisms among the public, private, and civil society sectors in driving sustainable smart city development, creating a balance between the use of technology and innovation and a consideration for social and cultural values. The study proposes approaches to building transparent and accountable governance mechanisms. In the current era, society is undergoing rapid changes in economic, social, and environmental dimensions. Urban development, therefore, must shift from its conventional form towards a smarter and more sustainable approach. The concept of a smart city is thus used as a tool to manage various problems, such as traffic congestion, air pollution, efficient energy and resource management, as well as to enhance the quality of life for residents and the economy of the population. This includes promoting peaceful, safe, and healthy communities while addressing pollution and

environmental issues. Sustainable smart city development requires systemic integration and collaboration. Development that lacks comprehensive planning may lead to new problems, such as digital inequality, neglect of traditional community needs, or an imbalance between economic benefits and quality of life. Furthermore, the integration of Buddhist principles, specifically the three *Tri-sikkha* principles development of conduct, development of mind, and development of wisdom is necessary. Sustainable smart city development requires a blend of technological innovation, good governance, and Buddhist principles to ensure that all members of the public benefit equitably and comprehensively.

Keywords: Policy cooperation, Smart city, Sustainable development

บทนำ

บริบทของการพัฒนาเมืองในปัจจุบันเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อน เช่น ปัญหาการเติบโตของเมืองที่ไม่สมดุล ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม และปัญหาสิ่งแวดล้อม แนวคิดเรื่อง “เมืองอัจฉริยะ” (Smart City) จึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเมือง และให้บริการสาธารณะ ความสำเร็จของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะไม่ได้ขึ้นอยู่กับการลงทุนด้านเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคมทั้งภาครัฐ ซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายเป็นผู้พัฒนา นวัตกรรมและเทคโนโลยี และภาคประชาสังคม ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง บทความนี้ จึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์ทศวรรษการสร้างความร่วมมือเชิงนโยบาย เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอย่างยั่งยืน โดยนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการพัฒนาทางด้านปัญญาและจิตใจ

สมาร์ตซิตี (Smart City) หรือเมืองอัจฉริยะ เป็นเมืองที่หากกล่าวขึ้นมา ก็มักถูกผูกโยงว่า เป็นเมืองที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีไอทีขั้นสูง เมืองที่แสดงศักยภาพความก้าวหน้าของนวัตกรรมล้ำสมัย โดยจะมีภาพของซิลิคอนแวลลีย์ (Silicon Valley) พื้นที่ทางตอนใต้ของอ่าวซานฟรานซิสโก (San Francisco Bay Area) หรือเบย์แอเรียร์ รัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา

ผุดขึ้นมาในห้วงความคิดซิลิคอนแวลลีย์ เป็นศูนย์กลางการพัฒนาเทคโนโลยีไฮเทค และนวัตกรรมของโลก เป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของบริษัทเทคโนโลยีที่ใหญ่ที่สุดของโลก อาทิ Apple Microsoft Google Tesla (ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ และคณะ, 2564) ซึ่งแนวคิดของ Smart City หลายเมืองของโลกที่เกิดขึ้นใหม่ และเมืองใหญ่เดิมที่อยากจะพัฒนาปรับปรุงให้เป็นเมืองอัจฉริยะก็ยึดเอาซิลิคอนแวลลีย์เป็นพิมพ์เขียว เพียงแต่โจทย์ในการสร้างเมืองอัจฉริยะเน้นการนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาตอบสนองต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจของประชากรผู้อยู่อาศัย การอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้ความสงบสุข ปลอดภัย มีสุขภาพ ที่ดี แก้ปัญหามลพิษ สิ่งแวดล้อม รวมไปถึงใช้ไอทีและนวัตกรรมมาอำนวยความสะดวกให้กับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน อาทิ ระบบขนส่ง ระบบกำจัดขยะ ระบบการแพทย์ (อรรถพร จงรักศักดิ์ และกฤตากร คเชนทร์ชัย, 2564 : 11-12)

ดังนั้น เมืองอัจฉริยะ (Smart City) จึงเป็นเมืองที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยเข้ามาบริหารจัดการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในเมืองให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน เป้าหมายสูงสุด คือ การสร้างเมืองที่น่าอยู่และทันสมัย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา แนวคิดเมืองอัจฉริยะประกอบด้วยมิติต่าง ๆ ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี และข้อมูล เช่น สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ พลังงาน การเดินทาง การบริหารภาครัฐ พลเมือง และการดำรงชีวิต เมืองอัจฉริยะ มีประโยชน์ในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

การสร้างความร่วมมือเชิงนโยบาย

ลักษณะสำคัญของการสร้างร่วมมือเชิงนโยบาย มีส่วนร่วมจากหลากหลายภาคส่วน นโยบายสาธารณะ ไม่ได้ถูกกำหนดโดยหน่วยงานรัฐเพียงฝ่ายเดียว แต่เปิดให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทตั้งแต่ต้น สร้างเป้าหมายร่วมกัน การทำงานร่วมกันช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นภาพเดียวกัน ทำให้สามารถกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบายได้อย่างชัดเจน และสอดคล้องกันเน้นกระบวนการที่เปิดกว้างและสร้างสรรค์ เพราะการแลกเปลี่ยนข้อมูลและมุมมองที่หลากหลายจะนำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมเชิงนโยบายที่ตรงจุดและยั่งยืน และสามารถแก้ปัญหาที่ซับซ้อนกว่าที่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะแก้ไขได้เพียงลำพัง การทำงานร่วมกันจึงช่วยระดมความรู้และทรัพยากรที่จำเป็น

การกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ โดยภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวไม่เพียงพอ จำต้องอาศัยการสร้างร่วมมือเชิงนโยบาย ที่จะเข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องมือที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลากหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบและผลักดันนโยบายร่วมกัน การมีส่วนร่วมนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของนโยบายเท่านั้น แต่ยังสร้างความชอบธรรม และความเป็นเจ้าของร่วมกันในหมู่ประชาชนอีกด้วย หลักการสำคัญในการสร้างร่วมมือเชิงนโยบายนั้น การสร้างร่วมมือที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยหลักการสำคัญ อาทิ การสร้างความไว้วางใจ การสื่อสารสองทาง การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ และความมุ่งมั่นของผู้นำ (ณัฐพล สุคนธวงศ์, 2567)

การสร้างร่วมมือเชิงนโยบายมีความจำเป็น เพื่อแก้ไขปัญหาซับซ้อนอย่างยั่งยืน แต่ต้องอาศัยความมุ่งมั่นและกลไกที่เหมาะสม หากทำได้สำเร็จ จะส่งผลดีต่อประสิทธิภาพนโยบายและ ธรรมภิบาล โดยที่กลไกและขั้นตอนการสร้างร่วมมือเชิงนโยบายนั้น จะต้องการระบุปัญหาและกำหนดเป้าหมายร่วม การระบุและคัดเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การจัดตั้งเวทีและกลไกความร่วมมือการร่างและกลั่นกรองนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ

ในบริบทของการพัฒนาเมืองในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนและหลากหลาย ทั้งจากการเติบโตของประชากร ปัญหาสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความเหลื่อมล้ำทางสังคม แนวคิดเรื่องเมืองอัจฉริยะ (Smart City) จึงกลายเป็นวาระสำคัญระดับโลกที่หลายประเทศให้ความสนใจ เมืองอัจฉริยะไม่ได้เป็นเพียงการนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาประยุกต์ใช้ในเมืองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการบริหารจัดการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน สร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และลดผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย มีการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในหลายพื้นที่ เช่น สามย่านสมาร์ทซิตี้ การขับเคลื่อนนี้ยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การขาดการบูรณาการนโยบาย และความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนยังไม่เข้มแข็งพอ ดังนั้น การสร้างร่วมมือเชิงนโยบาย จึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะให้สำเร็จและยั่งยืน โดยบทความเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

วิเคราะห์แนวทางการสร้างความร่วมมือเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอย่างยั่งยืน เมืองอัจฉริยะไม่ใช่แค่การใช้เทคโนโลยี แต่เป็นการพัฒนาที่ครอบคลุมการบริหารจัดการ คุณภาพชีวิตและความยั่งยืน เพราะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะบริบทการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โอกาส และความท้าทาย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระบบปฏิบัติการที่จำเป็นในการขับเคลื่อนเมืองอัจฉริยะ ซึ่งรวมถึงโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล การจัดการข้อมูล นวัตกรรมกรรมการบริหาร และความร่วมมือ (เอกชัย สุมาลี และชัยวุฒิ ต้นไชย, 2562)

แกนหลักของเมืองอัจฉริยะที่สำนักงานเมืองอัจฉริยะประเทศไทย (สำนักงานเมืองอัจฉริยะประเทศไทย, 2562) กำหนดมีรายละเอียด ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ หมายถึง เมืองที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสถานะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เช่น การจัดการน้ำ การดูแลสภาพอากาศ การบริหาร จัดการของเสีย และการเฝ้าระวังภัยพิบัติ

2. เศรษฐกิจอัจฉริยะ หมายถึง เมืองที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในระบบ เศรษฐกิจและบริหารจัดการ ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เมืองเกษตรอัจฉริยะ เมืองท่องเที่ยวอัจฉริยะ เป็นต้น

3. การดำรงชีวิตอัจฉริยะ หมายถึง เมืองที่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก โดยคำนึงถึงหลักอารยสถาปัตย์ให้ประชาชนมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี มีความปลอดภัย และมีความสุขในการดำรงชีวิต

4. พลเมืองอัจฉริยะ หมายถึง เมืองที่มุ่งพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนเปิดกว้างสำหรับความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชน

5. พลังงานอัจฉริยะ หมายถึง เมืองที่สามารถบริหารจัดการด้านพลังงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความสมดุล ระหว่างการผลิตและการใช้พลังงานในพื้นที่ เพื่อสร้างความมั่นคง ทางพลังงานและลดการพึ่งพาพลังงานจากระบบโครงข่ายไฟฟ้าหลัก

6. การเดินทางและขนส่งอัจฉริยะ หมายถึง เมืองที่มุ่งเน้นพัฒนาบจราจร และขนส่งอัจฉริยะ เพื่อขับเคลื่อนประเทศ โดยเพิ่มประสิทธิภาพและความเชื่อมโยงของระบบขนส่ง เพิ่มความสะดวกและความปลอดภัยในการเดินทางและขนส่ง

7. การบริหารภาครัฐอัจฉริยะ หมายถึง เมืองที่พัฒนาระบบบริการภาครัฐ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ โดยมุ่งเน้นความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม และมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องผ่านการประยุกต์ใช้นวัตกรรมบริการ แนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นโดยใช้ Smart City เข้ามาพัฒนาท้องถิ่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมโดย Smart City เป็นการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานเมืองให้เข้ากับการพัฒนาท้องถิ่น ทำให้ท้องถิ่นได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม การใช้เทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์กับการพัฒนาท้องถิ่น ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน โดยในแต่ละด้านนั้น ประกอบไปด้วย 1) Smart Environment สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ 2) Smart Economy เศรษฐกิจอัจฉริยะ 3) Smart People พลเมืองอัจฉริยะ 4) Smart Governance การบริหารภาครัฐอัจฉริยะ 5) Smart Living การดำรงชีวิตอัจฉริยะ 6) Smart Mobility การเดินทางและขนส่งอัจฉริยะ 7) Smart Energy พลังงานอัจฉริยะ ในแต่ละด้านของการพัฒนานั้น จะส่งผลให้ท้องถิ่นนั้น มีประสิทธิภาพและทำให้ท้องถิ่นนั้น ได้มีส่วนร่วมกันในการบริหารท้องถิ่น Smart City จึงมีบทบาทสำคัญในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกสบาย ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และสามารถพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพในการใช้ Smart City เข้ามาพัฒนาท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นสำคัญ (ธีรภัทร์ พรายพร, นรากรณ์ คำสว่าง และคณะ, 2566)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ (Smart City) มีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง และสามารถอธิบายได้ในหลายมุมมอง โดยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การใช้เทคโนโลยีเท่านั้น หัวใจสำคัญของเมืองอัจฉริยะคือการมุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน การสร้างการมีส่วนร่วมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน อาจกล่าวได้ว่า Smart city คือ เมืองนำอยู่ที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีมาเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการและการบริหารจัดการเมือง โดยเน้นการออกแบบที่ดีให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง เป็นการประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัลหรือข้อมูลสารสนเทศ และการสื่อสารมาเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของบริการชุมชน เพื่อช่วยในการลดต้นทุน ลดการใช้ทรัพยากรจนเกิดเป็นมิติใหม่สำหรับคนเมือง ภายใต้แนวคิดการพัฒนาเมืองนำอยู่ เมืองทันสมัย ให้ประชาชนในเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข อย่างยั่งยืน (ภาสกร ประถมบุตร และสมชัย บวรกิตติ, 2568)

การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ คือ มีการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลสภาพเดิมของพื้นที่ ผังเมือง และการใช้ที่ดิน ตลอดจนข้อมูลสภาพปัญหาความยากจน จำนวนประชากรที่ประสบ

ปัญหา จำนวนปัญหาความถี่ของการเกิดปัญหา ลักษณะของปัญหา ลักษณะของโครงสร้างพื้นฐานเดิมที่มีในพื้นที่ ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจถึงความซับซ้อนของพื้นที่และปัญหาการพัฒนาเมือง ซึ่งมีแนวคิดที่สอดคล้องกับสำนักงานเมืองอัจฉริยะประเทศไทย ได้จัดทำหลักเกณฑ์และตัวชี้วัดสำหรับการพิจารณาการเป็นเมืองอัจฉริยะด้านต่าง ๆ รวมถึงเมืองเศรษฐกิจอัจฉริยะนั้น เมื่อพิจารณา หลักเกณฑ์ดังกล่าว พบว่า ยังไม่มีหลักการนำไปใช้ที่ชัดเจน ประกอบกับตัวชี้วัดส่วนใหญ่เป็นตัวชี้วัด บังคับนำเข้าที่ครอบคลุมเพียงแค่การประเมินแผนการพัฒนาเมือง ซึ่งเป็นการประเมินผลการดำเนินงานในระยะสั้น โดยแบ่งหมวดหมู่ของตัวชี้วัด เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้ ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ผู้พัฒนาเศรษฐกิจอัจฉริยะและผู้วางนโยบายใช้ในการตัดสินใจเลือกตัวชี้วัดที่เหมาะสมในแต่ละช่วงเวลาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจอัจฉริยะ (พรสุตา มิ่งขวัญ, 2562)

หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอย่างยั่งยืน

หลักพุทธธรรมไม่ได้เป็นเพียงคำสอนทางพระพุทธศาสนา แต่เป็นปรัชญาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาสังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นระบบ การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ จึงไม่ควรเน้นแค่การใช้เทคโนโลยีขั้นสูง แต่ต้องคำนึงถึงมิติทางจิตใจและสังคมของผู้คนด้วย การผสมผสานหลักพุทธธรรมกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอย่างยั่งยืน จึงเป็นการสร้างเมืองที่นอกจากจะล้ำหน้าด้วยเทคโนโลยีแล้ว ยังอบอุ่น ปลอดภัย และส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างแท้จริงการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ทั่วโลกมักมุ่งเน้นไปที่การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ลดต้นทุนทรัพยากร และสร้างความสะดวกสบาย แนวคิดนี้อาจละเลยมิติทางสังคม จิตใจ และคุณธรรมของพลเมือง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในมุมมองพุทธธรรม ดังที่ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) อธิบายว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนในทางพุทธศาสนา ต้องพัฒนาพร้อมกันทั้ง 3 ด้าน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2541) ได้แก่

1. ศีล คือ การพัฒนาพฤติกรรม จริยธรรม และวินัยในสังคม
2. สมานี คือ การพัฒนาจิตใจให้มีสติ มีความสงบ และควบคุมอารมณ์ได้
3. ปัญญา การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในเหตุและผลอย่างถ่องแท้ เพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้อง

มนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาโดยไตรสิกขา ย่อมจะได้รับประโยชน์ต่าง ๆ ดังนี้

1. ประโยชน์ตนมีการพัฒนาอย่างสมดุล ทั้งทางกาย วาจา อาชีพ สังคม จิตใจ และปัญญา
2. ประโยชน์ผู้อื่นที่มีพื้นฐานแบบไตรสิกขา ย่อมไม่เห็นแก่ตัว ย่อมมุ่งให้งาน สังคม และเพื่อนมนุษย์อยู่ดีมีสุขเหมือนกัน
3. ประโยชน์ทั้งสองฝ่ายเมื่อทุกคนมีศีล สมาธิ ปัญญา ย่อมเป็นประโยชน์ต่อกันและสังคมทั้งสองฝ่าย
4. ประโยชน์อย่างยิ่ง ผู้มีหลักของไตรสิกขา ย่อมรู้ทั้งวิชาชีพและเข้าใจวิชาชีวิต ไม่ตกเป็นทาสของอธรรม ย่อมจะได้รับสิ่งที่ดีงามยิ่งขึ้น และสามารถเข้าถึงความสมบูรณ์สูงสุดเป็นอเสขบุคคล บรรลุอรหัตผล ไม่เวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

การพัฒนาเมืองอัจฉริยะอย่างยั่งยืน ตามหลักไตรสิกขาพลเมืองจะต้องศึกษาและปฏิบัติหลักสำหรับศึกษา ฝึกหัดอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้มีความพร้อมต่อการปฏิบัติหน้าที่ โดยให้มีการพัฒนาที่เริ่มจากร่างกาย วาจา ให้เกิดความสงบเรียบร้อย พร้อมรับต่อการพัฒนาด้านจิตใจ ที่มีความตั้งมั่น เข้มแข็งและทั้งช่วยส่งเสริมให้ปัญญาได้ทำงานอย่างอิสระ คล่องแคล่ว สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยดี การฝึกอบรมทั้ง 3 ด้าน จึงมีวัตถุประสงค์โดยรวม เพื่อการทำลายกิเลสอันเป็นเครื่องเศร้าหมองของบุคคล ดังที่ พระพุทธองค์ ทรงดำรัสว่า “สำหรับบุคคลผู้ตั้งอยู่ตลอดเวลา หมั่นศึกษาไตรสิกขาทั้งกลางวันและกลางคืน น้อมจิตเข้าหาณิพพาน อาสวะทั้งหลาย ย่อมตั้งอยู่ไม่ได้” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/226/103).

สังคมยุคดิจิทัลเป็นยุคของสังคมมนุษย์ที่เกิดขึ้นโดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์และเป็นเครือข่าย จะเห็นมนุษย์ในสังคมไทยได้ยอมรับรูปแบบทางอิเล็กทรอนิกส์ในหลายลักษณะที่จะมีความสัมพันธ์ระหว่างกันที่แพร่หลาย คือ ทางสื่อวิทยุ และโทรทัศน์ โทรศัพท์และทางอินเทอร์เน็ต ที่เอื้อต่อการสื่อสารแบบโต้ตอบกันได้ทั้งสองทิศทาง สังคมมนุษย์จึงเกิดขึ้นได้แม้ว่า มนุษย์นั้น มิได้อยู่ในสถานที่เดียวกันได้ทั้งสองทิศทาง ความห่างกันโดยระยะทางจึงมิใช่อุปสรรคสำหรับมนุษย์ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันอีกต่อไป ซึ่งส่งผลทั้งทางบวกและทางลบต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มนุษย์ในสังคมยุคดิจิทัลต้องมีการพัฒนาตนทั้งด้านกาย วาจา ใจ ให้มีอิสระเหนือการถูกรอบงำด้วยอำนาจความยั่วยวนในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดการลวงละเมิด หรือเสียสภาวะปกติทางกาย วาจา ใจ ของตน โดยในด้านของศีลสิกขา เป็นการพัฒนาในเรื่องของพฤติกรรม ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือโลกแห่งวัตถุ สิ่งแวดล้อมทางสังคม และโลกแห่งชีวิต รวมถึงการประกอบอาชีพ ด้านจิตสิกขา

หรือสมาธิ เป็นการคุณภาพจิตสมรรถภาพจิต และสุขภาพจิต และปัญญาศึกษา คือ ศึกษาในเรื่องปัญญา พัฒนาด้านปัญญา ซึ่งมีการพัฒนาอยู่หลายระดับ (พระสมพงษ์สุวโจ (ไชยณรงค์) (2561: บทคัดย่อ)

หลักการของพุทธธรรมไม่ได้เป็นเพียงคำสอนทางศาสนา แต่เป็นปรัชญาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาสังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นระบบ การพัฒนาเมืองอัจฉริยะจึงไม่ควรเน้นแค่การใช้เทคโนโลยีขั้นสูง แต่ต้องคำนึงถึงมิติทางจิตใจและสังคมของผู้คนด้วย การผสมผสานหลักพุทธธรรมกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอย่างยั่งยืน จึงเป็นการสร้างเมืองที่นอกจากจะล้ำหน้าด้วยเทคโนโลยีแล้ว ยังอบอุ่น ปลอดภัย และส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างแท้จริง

บทสรุป

การพัฒนาเมืองอัจฉริยะไม่ได้ขึ้นอยู่กับการลงทุนด้านเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการบูรณาการและการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบระหว่างทุกภาคส่วน เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาใหม่ ๆ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล การสร้างความร่วมมือเชิงนโยบาย จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาสำเร็จและยั่งยืน โดยมีหลักการสำคัญ เช่น การสร้างความไว้วางใจ การสื่อสารสองทาง และการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ การสร้างเมืองอัจฉริยะนั้น จะต้องเน้นการนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาตอบสนองต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจของประชากรผู้อยู่อาศัย การอยู่ร่วมกันของชุมชนภายใต้ความสงบสุข ปลอดภัย มีสุขภาพที่ดี แก้ไขปัญหามลพิษ สิ่งแวดล้อม รวมไปถึงใช้ไอทีและนวัตกรรมมาอำนวยความสะดวกให้กับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน อาทิ ระบบขนส่ง ระบบกำจัดขยะ ระบบการแพทย์ และควรมีการนำเอาหลักพุทธธรรม เช่น หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการพัฒนาที่คำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวม เพราะเหตุนี้ การพัฒนาเมืองอัจฉริยะที่ยั่งยืน จำเป็นต้องผสมผสานระหว่างนวัตกรรมทางเทคโนโลยีกับหลักการบริหารจัดการที่ดีและจริยธรรม เพื่อให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และเมืองอัจฉริยะไม่ใช่แค่การใช้เทคโนโลยี แต่เป็นการพัฒนาที่ครอบคลุมการบริหารจัดการ คุณภาพชีวิต และความยั่งยืน

การอ้างอิง

- เอกชัย สุมาลี และชัยวุฒิ ตันไชย. (2562). SMART CITY เมืองอัจฉริยะ : แนวคิดพื้นฐานและระบบปฏิบัติการสำหรับเมืองยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2541). การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 1. มูลนิธิโกลบอลคิมทอง
- พระสมพงษ์ สุวโจ (ไชยณรงค์). (2561). การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการดำเนินชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(1), 15-23.
- ภาสกร ประถมบุตร และสมชัย บวรกิตติ. (2568). แนวคิดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ. เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2568 จาก <https://science.royalsociety.go.th/smart-cities-develop-concept/>
- ธีรภัทร์ พรายพร, นรากรณ์ คำสว่าง และคณะ. (2561). Smart city กับการพัฒนาท้องถิ่น SMART CITY AND LOCAL DEVELOPMENT. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 12(2), 81-94.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2561). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ และคณะ. (2564). เมืองอัจฉริยะขอนแก่น. ขอนแก่น: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุรียพร สลับสี และพงษ์พัฒน์ วัฒนพงศ์ศิริ. (2567). การสานพลังความร่วมมือภาคีรัฐภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการผลักดันนโยบายเมืองอัจฉริยะ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 8 (2), 1-15.
- สำนักงานเมืองอัจฉริยะประเทศไทย. (2568). นิยาม นโยบาย เป้าหมาย. เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2568 จาก <https://www.smartcitythailand.or.th>
- พรสุดา มิ่งขวัญ. (2562). การพัฒนาตัวชี้วัดสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจอัจฉริยะในเมืองอัจฉริยะ. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการบริหารดิจิทัล. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรรถพร จงรักศักดิ์ และกฤตากร คเชนทร์ชัย. (2564). SMART CITY นวัตกรรมอัจฉริยะ พริกเมือง เปลี่ยนชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บ้านพระอาทิตย์.

องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD). (2020). The OECD Digital Government Policy Framework. เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2568 จาก <https://www.depa.or.th/th/digitalmanpower/smartcity>